

Moartea obosită și Iubirea atotputernică

Loredana Baltazar

*Ochii mei în extaz rătăcesc
spre adâncul fântâinii unde stelele scapără.
O, de al stelelor dor mă topesc
și m-aș duce la ele,
dar Iubirea mă apără.*

Mai veche decât lumea la nivelul dimensiunii sale metafizice, tema iubirii mai presus de moarte a inspirat artiști din toate timpurile, indiferent de domeniul în care și-au manifestat aptitudinile sensibile. Jinduind la exemplul dragostei Divine, umanitatea și-a proiectat coordonatele sentimentale cât mai aproape de ideal. Dumnezeu a creat Universul și, ca o încununare a ceea ce există, a plămădit Bărbatul și Femeia. Ca să se înmulțească și să stăpânească pământul! Armonia și echilibrul firesc al naturii înseamnă Dragoste dincolo de timp și spațiu, guvernând interiorul ființei umane construite după chipul și asemănarea Creatorului.

Depășind rezonanța „poetică” a acestor considerații, realitatea palpabilă demonstrează forța dragostei ca panaceu, indiferent de situație. Și dacă adversitatea poate fi învinsă, iar durerea psihică și fizică ameliorată prin iubire, de ce n-ar putea ea deține însăși supremația asupra morții? Cu siguranță, regizorul austriac Fritz Lang s-a gândit la toate acestea când a realizat, la doar trei ani de la debut, în 1921, *Der Müde Tod (Moartea obosită)*. Deși frecvent abordată de Lang în perioada respectivă (în scenariile de autor *Hilde Warren und der Tod*, *Totentanz*, *Die Pest in Florenz* etc.), tema morții îmbracă un veșmânt artistic puternic personalizat abia în *Der Müde Tod*.

Contaminat cu „microbul” expresionist, care va hrăni capodoperele sale majore, cineastul rămâne în istoria celei de a șaptea arte prin pelicule de pionierat în genurile respective, cum ar fi *Metropolis* (o gigantică frescă SF realizată la un nivel tehnic incredibil pentru anii '20), trilogia acuzat anti-nazistă *Dr. Mabuse*, precum și metaforicul *M*, pelicule care sfidează trecerea timpului datorită pronunțatei lor încărcături expresive. Precedând aceste realizări de excepție, *Der Müde Tod* rămâne unul dintre cele mai percutante discursuri cinematografice ale filmului mut, care aduc față în față iubirea și moartea, realitatea și fantezia, atmosfera romantică și coloritul expresionist.

În tentativa de a umaniza total disputa imaginativă a omului cu moartea, sinistrul personaj este investit aici cu trăsături de caracter antagonice. Poezia acestui demers contrariază și impresionează încă de la nivelul titlului: Moartea obosită, cea care ea însăși simte nevoia de odihnă și, de ce nu, de reconciliere. Unde? Paradoxal, undeva în mijlocul oamenilor. Legea firii renunță la propriul statut, fiind învinsă de sentiment. Mesajul este cu atât mai pregnant cu cât determinarea Morții – ca entitate masculină (precum genul substantivului în cauză din limba germană) exclusiv rațională – este anihilată de către afectivitatea specific feminină care-și urmărește scopul cu infinită perseverență.

Impresionați de atributele acestei pelicule, aproape necunoscute în România, membrii ansamblului Einuiea și actrița Crenguța Hariton, au conceput – sub coordonarea inspirată, ca întotdeauna, a lui Radu Rădescu – un spectacol-eveniment ce continuă seria proiectelor anuale pluriartistice. După *Nosferatu* și *Faust* (în regia lui F. W. Murnau), *Prăbușirea Casei Usher* (în regia lui Jean Epstein), *Cabinetul figurilor de ceară* (în regia lui Paul Leni) și colajul american intitulat *Umbra lui Caligari*, Radu Rădescu și Einuiea, respectiv Călin Torsan (instrumente de suflat clasice și tradiționale), Silviu Fologea (chitară electroacustică), George Turliu (kazoo, saz, psalteriu, voce) și Juan-Carlos Negretti (darbuka, bongos, cinele și alte percuții de culoare) și-au propus să adauge emoționantei pelicule aparținând lui Fritz Lang o arhitectură sonoră care să sublinieze, prin melodică și timbralitate, incursiunea imaginară a personajului feminin în Persia, Italia și China (indicând cele trei încercări – arhetip al structurilor mitice universale – prin care

eroina trebuie să treacă pentru a-și salva iubitul), în contrast cu sugestiile pastorale sau tumultul dinamic din spațiul real al unei Germanii a legendelor medievale.

Însă, dacă intervențiile instrumentale ale celor patru muzicieni au completat sinuoasa lecturare a imaginii printr-o panoramare sonoră care întregea semnificațiile cuvintelor neuzitate, opțiunea lui Radu Rădescu pentru poezia lui Emil Botta în versiunea interpretativă plină de har a Crenguței Hariton a suplimentat aura de mister și inefabil a peliculei. Remarcabila asociere a poveștii tânărului logodnic răpit prematur de moarte cu recenta dispariție a criticului, eseistului și prozatorului Alex Leo Șerban a aparținut tot lui Radu Rădescu, cel care a ghidat ulterior traseul spectacolului pentru a fi vizionat nu doar la București (în 24 mai, la Sala Mică a Ateneului Român), ci și la TIFF Sibiu (în 17 iunie, la Teatrul Gong) și, apoi, la Mediaș (în 18 iunie, la biserica evanghelică).

Foto: Roxana Leahevici

Cortina s-a ridicat și, în final, s-a lăsat, urmând cadența tulburătoarelor versuri din volumul *Un dor fără sațiu*, semnat de Emil Botta; *Singur, Concertul, Acel „eu însumi”*, *Cîntec, Logodnă, Morgana, Remember, Aventura, A fost un mister, Aură, Vizite, Nuanțe, Încet, lumina și Scut* au interferat cu substanța muzicală făcând loc unui nou personaj care, în fapt, existase de la început – Poetul. Frământările sale interioare, peisajul oniric pe care-l introduce spre a deschide ochii cititorului către sine însuși, obsesia morții *care te scrutează și te recunoaște (...)* și *pleacă apoi trîntind ușile de perete*, după ce lumânarea vieții s-a stins, dând *tăcerii / ce-i al tăcerii, / amarnicul preț al cenușei*, au însoțit, pas cu pas, imaginea peregrinărilor fetei căreia i se oferă alternativa ideală de a readuce la viață – prin puterea dragostei – ființa iubită. Mai mult decât elocvente ca adresare afectivă, poezia și muzica au îmbrăcat imaginea filmică într-o carcasă sensibilă subtilă, inoculându-ne acea emoție necesară și suficientă care transformă miraculos un eveniment spectacular în fapt artistic.

*Noi oamenii rumegăm cenușa
vieților arse de mult,
noi oamenii suntem ușa
pe unde pătrunde un groaznic tumult.”*

*Cu graiuri nebune mă cheamă,
în lungi, cîntătoare Undine.
Și cînd să le ajung, Piaza Rea
mă trage la dînsa: la mine, la mine!
Dar mă însoțește acel Cineva,
Iubirea, pururi cu mine.*

<http://dordeduca.ro/docs/Moartea-obosita-si-iubirea-atotputernica.pdf>
http://dordeduca.ro/impresii/moartea_obosita_-_magie_si_suspans_/8070/